

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 4 april 2007

Mål nr

B 86-05

KLAGANDE

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

MOTPARTER

1. PL

Ombud och offentlig försvarare: Advokat US

2. JL

Ombud och offentlig försvarare: Advokat TO

3. JÖ

Ombud och offentlig försvarare: Advokat TN

4. TÖ

Ombud och offentlig försvarare: Advokat SP

SAKEN

Grovt tullbrott m.m.

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom den 9 december 2004 i mål B 7098-04

DOMSLUT

Högsta domstolen, som inte finner skäl att inhämta förhandsavgörande från EG-domstolen, förklarar att det förfarande som numera läggs de tilltalade till last enligt åtalspunkt 1 kan utgöra brott enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i de delar riksåklagarens ansökan därom förklarats vilande.

Högsta domstolen undanröjer hovrättens dom, utom såvitt avser besluten om ersättning till de offentliga försvararna, och visar målet åter till hovrätten för erforderlig handläggning.

För biträde åt PL i Högsta domstolen tillerkänns US ersättning av allmänna medel med trehundra-trettio-tusen (330 000) kr för arbete. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 66 000 kr.

För biträde åt JL i Högsta domstolen tillerkänns TO ersättning av allmänna medel med etthundratrettontusensexhundra (113 600) kr, varav 112 200 kr för arbete, 1 213 kr för tidspillan och 187 kr för utlägg. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 22 720 kr.

För biträde åt JÖ i Högsta domstolen tillerkänns TN ersättning av allmänna medel med nittiotretusenetthundrasextioåtta (93 168) kr, varav 92 400 kr för arbete, 606 kr för tidspillan och 162 kr för utlägg. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 18 633 kr.

För biträde åt TÖ i Högsta domstolen tillerkänns SP ersättning av allmänna medel med etthundratiotusenåttahundraåttioåtta (110 888) kr, varav 107 250 kr för arbete och 3 638 kr för tidspillan. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 22 178 kr.

Frågan om skyldighet att till staten återbetala vad som utgått av allmänna medel för offentliga försvarare i Högsta domstolen skall prövas av hovrätten efter målets återupptagande där.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att Högsta domstolen fastställer tingsrättens dom i fråga om ansvar. Vidare har riksåklagaren yrkat att JÖ och TÖ meddelas näringsförbud.

Riksåklagaren har i Högsta domstolen frånfallit påståendet om fara för undandragen tull om 578 298 kr och på det beloppet utgående mervärdes-

skatt om 144 575 kr. De i åtalspunkterna 1 och 2 sammanlagda beloppen har därmed justerats till 15 930 254 kr (åtalpunkt 1) respektive 15,9 mkr (åtalpunkt 2)

PL och medparter har bestritt ändring.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd beträffande frågan om det förfarande som numera läggs de tilltalade till last enligt åtalpunkt 1 kan utgöra brott enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Frågan om meddelande av prövningstillstånd rörande målet i övrigt har förklarats vilande.

DOMSKÄL

I 8 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling har meddelats bestämmelser om straff bl.a. för den som, i samband med att en vara förs in till landet, uppsåtligen lämnar oriktig uppgift vid tullbehandling och därigenom ger upphov till fara för att tull, annan skatt eller avgift undandras det allmänna (tullbrott).

Målet gäller import till Sverige under tiden den 2 augusti 2001 – den 29 januari 2004 av s.k. lågenergilampor från tillverkaren Changzou Hailong Electronics & Light Fixtures Co. Ltd (i det följande kallat Hailong). Till stöd för åtalet har åberopats att lamporna sedan den 20 juli 2001 var belagda med en slutgiltig antidumpningstull enligt rådets förordning (EG) nr 1470/2001 av den 16 juli 2001 om införande av en slutgiltig antidumpningstull och

slutgiltigt uttag av den preliminära tull som införts på import av integrerade elektroniska kompaktlysrör med ursprung i Folkrepubliken Kina (i det följande kallad Kina-förordningen). Enligt åtalet har det förelegat fara för undandragande av antidumpningstull och mervärdesskatt gällande de införda varorna.

Kammarrätten i Stockholm har i en dom meddelad den 20 september 2005 i mål nr 153-05 avslagit överklagande av JÖ av ett beslut meddelat av Länsrätten i Stockholms län i vilket länsrätten med stöd av lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter förordnade att egendom tillhörig JÖ fick tas i anspråk genom betalnings säkring för säkerställande av bl.a. den antidumpningstull som åtalet nu gäller. Vid samma länsrätt är anhängigt ett mål om betalningsskyldighet för denna antidumpningstull m.m.

PL och medparter har på flera grunder som närmare behandlas i det följande invänt att Kina-förordningen inte är tillämplig på införseln av de aktuella lamporna och att det som påstås i gärningsbeskrivningen i vart fall inte kan föranleda straffansvar. De har även med hänvisning till uttalanden i prop. 1982/83:134 s. 9 ff. gjort gällande att under alla förhållanden är frågan huruvida skyldighet att betala antidumpningstull förelegat så oviss att de inte kan åläggas straffansvar med hänsyn till att frågan om betalningsskyldighet för antidumpningstullen inte slutgiltigt har prövats av förvaltningsdomstol.

Den sistnämnda invändningen kan inom ramen för det meddelade prövningstillståndet inte komma under beaktande på annat sätt än genom ett

ställningstagande till om det finns något hinder mot att nu pröva den i prövningstillståndet upptagna frågan. Högsta domstolen finner inte något sådant hinder föreligga.

Antidumpningstull och den EG-rättsliga regleringen

PL och medparter har invänt att en antidumpningstull inte utgör någon tull och att ansvar enligt 8 § smugglingslagen därför inte kan komma ifråga för den aktuella införseln.

Pålagor mot dumpning inom det svenska tullsystemet har mycket gamla anor. Redan före Sveriges inträde i den Europeiska unionen (EU) fanns det i svensk rätt föreskrifter om antidumpningstullar, se senast SFS 1985:750. Efter Sveriges anslutning till EU ingår Sverige i en tullunion med en gemensam handelspolitik byggd på enhetliga principer i fråga om bl.a. tulltariffer, tull- och handelsavtal och handelspolitiska skyddsåtgärder (se artikel 113, numera artikel 133 i EG-fördraget). EG:s regelverk på tullområdet utgör kärnan i den svenska tullagstiftningen och några mot EG-rätten stridande nationella föreskrifter får inte förekomma. Den svenska tullagstiftningen innehåller efter EU-anslutningen endast kompletterande bestämmelser till EG:s rättsakter på detta område.

Till de viktigaste föreskrifterna i EG:s regelverk på tullområdet hör rådets förordning (EEG) nr 2913/92 av den 12 oktober 1992 om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen (tullkodexen), kommissionens förordning (EEG) nr 2454/93 av den 2 juli 1993 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EEG) nr 2913/92 om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen

(tillämpningskodexen) samt rådets förordning (EEG) nr 2658/87 av den 23 juli 1987 om tulltaxe- och statistiknomenklaturen och om Gemensamma tulltaxan. EG:s regelverk kompletteras av ett flertal svenska författningar. Den centrala svenska lagen är tullagen (2000:1281).

Enligt artikel 1 i tullkodexen skall tullagstiftningen bestå av tullkodexen och de bestämmelser på gemenskapsnivå eller nationell nivå som antas för att genomföra den. Med beteckningen tullskuld i tullkodexen avses enligt artikel 4.9 en persons skyldighet att erlægga den importtull (tullskuld vid import) som gäller för särskilda varor enligt gällande gemenskapsbestämmelser. Av artikel 4.10 framgår att ”importtullar” i tullkodexen används som beteckning för ”tullar och avgifter med motsvarande verkan vilka skall betalas vid import av varor” (jfr artikel 24 i EG-fördraget).

Enligt artikel 20.1 i tullkodexen skall den tull som lagligen skall betalas om en tullskuld uppstår grundas på EG:s tulltaxa. Denna taxa skall enligt punkten 3 i nyssnämnda artikel omfatta bl.a. den s.k. kombinerade nomenklaturen (a) och ”Andra tulltaxebestämmelser som anges i annan gemenskapslagstiftning” (g). Den kombinerade nomenklaturen är återgiven i bilaga 1 till tulltaxan. I bilagan fastställs Gemensamma tulltaxans autonoma och konventionella tullsatser och ytterligare statistiska enheter, liksom annan nödvändig information (artikel 1 sista stycket i tulltaxan). Tulltaxan innehåller också en bilaga 2. I denna redovisas särskilda gemenskapsåtgärder som ingår i gemenskapslagstiftningen på tullområdet (se artikel 2 a). Hit hör

bl.a. antidumpningstull och utjämningsstull ("Anti-dumping duties and countervailing duties").

Av EG beslutade antidumpningstullar är således att hänföra till sådana tulltaxebestämmelser som anges i artikel 20.3 g i tullkodexen (se EG-domstolens dom av den 20 oktober 2005 i mål C-247/04 Transport Maatschappij Traffic BV mot Staatssecretariats van Economische Zaken, punkt 23, REG 2005, s. I-9089). Av detta följer att Kina-förordningens föreskrifter om antidumpningstull omfattas av den EG-rättsliga tullagstiftningen och faller inom definitionen "tullar och avgifter med motsvarande verkan vilka skall betalas vid import av varor" i artikel 4.10 i tullkodexen. Trots att en antidumpningstull i flera avseenden skiljer sig från en konventionell importtull kan det inte råda någon tvekan om att antidumpningstull, med den i tullkodexen givna definitionen, faller inom det i 8 § smugglingslagen använda begreppet "tull, annan skatt eller avgift".

PL och medparter har invänt att deras förfarande ändå inte är straffbart eftersom det inte varit fråga om något undanhållande i förhållande till det allmänna, vilket krävs för att ansvar för tullbrott skall kunna komma i fråga.

En tullrättslig påлага skall tas ut när en vara passerar EG:s gräns mot tredje land (jfr EG-domstolens dom av den 1 juli 1969 mellan kommissionen och Italien i mål 24/68, REG 1969, s. 193). Det är uppenbart att lagstiftaren med 8 § smugglingslagen åsyftat att straffbelägga sådana i paragrafen nämnda förfaranden som hänför sig till pålagor enligt den EG-rättsliga tullagstiftningen (se SOU 1994:89 s. 281 och prop. 1999/2000:124 s. 66 ff). En antidumpningstull är en påлага som påtvingas den enskilde utan någon direkt motprestation. Den intäkt som följer med en antidumpningstull tillkommer

visserligen inte svenska staten utan gemenskapen. Som medlem i EU har Sverige dock skyldighet att i förekommande fall se till att antidumpningstull tas ut. Av 5 kap. 1 § tullagen följer att det är Tullverket som fastställer den antidumpningstull som skall betalas. Mot bakgrund av vad som nu har sagts måste ett undandragande av antidumpningstull anses rikta sig mot ”det allmänna” (jfr motsvarande uttryck i 2 § första stycket 1 i lagen om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter och uttalande i prop. 1999/2000:126 s. 108 samt i prop. 1980/81:8 s. 194).

Kina-förordningen

Utgör förordningen en in casu-lagstiftning?

Enligt Kina-förordningen skall antidumpningstull tas ut vid import av låg-energilampor med ursprung i Kina. Särskilda tullsatser har fastställts för lampor som tillverkats av vissa namngivna företag. PL och medparter har invänt att förordningen genom att fastställa särskilda antidumpningstullar för olika företag utgör en in casu-lagstiftning som strider mot såväl kravet i EG-fördragets artikel 249 andra stycket att en förordning skall ha allmän giltighet som principerna bakom 11 kap. 8 § regeringsformen (RF) som föreskriver att en förvaltningsuppgift inte får fullgöras av riks dagen i vidare mån än vad som följer av grundlag eller riksdagsordningen.

Fråga om ogiltighet av en EG-förordning kan prövas endast av EG-domstolen. Om fråga uppkommer vid en nationell domstol om ogiltighet av en sådan förordning måste denna därför överväga om ett förhandsavgörande i saken skall inhämtas innan något avgörande kan meddelas.

Genom Kina-förordningen har bestämts att antidumpningstull skall tas ut vid införsel av lågenergilampor från bl.a. företaget Hailong och särskilda tullsatsen har bestämts för de berörda företagen. I detta avseende har förordningen direkta rättsverkningar gentemot just dessa företag. Förordningen är emellertid bindande och har generell giltighet för andra rättssubjekt, t.ex. för alla som importerar dessa varor till Sverige. Som EG-domstolen uttalat bl.a. i domen den 16 maj 1991 i mål C-358/89 Extramet Industrie SA mot Europeiska gemenskapernas råd, REG 1992, s. I-3813 förtar inte det förhållandet att en förordning har direkt betydelse för ett enskilt företag förordningens allmänna och generella karaktär gentemot övriga rättssubjekt (se också Förstainstansrättens dom av den 11 juli 1996 i mål T-161/94 Sinochem Heilongjiang mot Europeiska unionens råd, REG 1996, s. II-695). Ett och samma avgörande kan alltså innefatta i visst avseende ett förvaltningsbeslut och i ett annat avseende ett normbeslut (se i svensk rätt bl.a. RÅ 2001 not 42). Regleringen i Kina-förordningen är således i förhållande både till medlemsländerna och till importörer av de aktuella lågenergilamporna av normativ karaktär. Mot bakgrund av vad som nu sagts finns det inte någon anledning att inhämta förhandsavgörande från EG-domstolen rörande den nu väckta frågan. Även enligt svenskt synsätt får förordningen för övrigt anses uppfylla kravet på generell giltighet (jfr Holmberg m.fl., Grundlagarna, 2 uppl. s. 320 f., med där angivna exempel).

Är förordningen tillämplig på varor avsända från Vietnam?

PL och medparter har invänt att Kina-förordningen inte är tillämplig eftersom varorna efter omlastning exporterades från Vietnam. De har tillagt följande. För fall av kringgående anvisar artikel 13 i rådets förordning (EG) nr 384/96 av den 22 december 1995 om skydd mot dumpad import från

länder som inte är medlemmar i Europeiska gemenskapen (grundförordningen) att en ny förordning måste beslutas i vilken antidumpningstull skall tas ut från exportlandet. En ny sådan förordning, som måste föregås av en särskild utredning, har också beslutats genom rådets förordning (EG) nr 866/2005 av den 6 juni 2005 om utvidgning av de slutgiltiga antidumpningsåtgärder som införts genom förordning (EG) nr 1470/2001 för import av elektroniska kompaktlysrör med ursprung i Folkrepubliken Kina till att omfatta import av integrerade elektroniska kompaktlysrör som avsågs från Socialistiska republiken Vietnam, Islamiska republiken Pakistan eller Republiken Filippinerna. Förordningen (EG) nr 866/2005 föregicks av en förordning om inledande av en undersökning i ämnet, (EG) nr 1582/2004. Båda dessa förordningar, (EG) nr 1582/2004 och 866/2005, trädde emellertid i kraft först efter de nu aktuella importerna.

En förordning om utvidgning av en antidumpningstull har till syfte att säkerställa att åtgärden är effektiv och att motverka att den kringgås. Att den i Kina-förordningen reglerade antidumpningstullen kommit att utvidgas genom förordningarna (EG) nr 1582/2004 och 866/2005 inverkar inte på Kina-förordningens tillämplighet (se bl.a. Förstainstansrättens dom av den 26 december 2000 i mål T-80/97, Starway SA mot Europeiska unionens råd, REG 2000, s. II-3099, punkt 85, och van Bael & Bellis, *Anti-dumping and Other Trade Protection Laws of the EC*, 4 uppl. s. 500). För en tillämpning av Kina-förordningen saknar det med andra ord betydelse om en utvidgning av bestämmelserna är motiverad, oavsett om en utvidgning också kommit till stånd eller ej.

Vad som nu skall prövas är om det på grund av Kina-förordningen kan ha förelegat en skyldighet att betala antidumpningstull för införsel av låg-

energilamporna. PL och medparter har i denna del invänt att det strider mot EG:s och Sveriges åtaganden enligt artikel VI i det Allmänna tull- och handelsavtalet 1994 (GATT-avtalet) och Avtalet om tillämpning av denna artikel (i det följande kallat Antidumpningsavtalet) att tillämpa Kina-förordningen på den föreliggande importen. Ett beslut att belägga varorna med antidumpningstull skulle enligt bestämmelserna i dessa avtal ha föregåtts av en utredning med utgångspunkt i att varorna sänts från Vietnam som exportland och den i artikel VI.2 nämnda dumpningsmarginalen skulle ha bestämts utifrån detta förhållande.

Enligt artikel 1.2 i grundförordningen är det avgörande för frågan om en produkt skall anses vara dumpad om exportpriset till gemenskapen är lägre än det jämförbara pris som en likadan produkt betingar vid normal handel i exportlandet. Vidare sägs i punkten 3 i samma artikel att exportlandet normalt skall vara ursprungslandet; ett mellanliggande land kan emellertid betraktas som exportland, ”utom när produkterna exempelvis endast omlas-tas i det landet, när de inte har tillverkats där eller när det inte finns något jämförbart pris för produkterna i det landet” (eller i engelsk lydelse: ”except where, for example, the products are merely transhipped through that country, or the products concerned are not produced in that country, or there is no comparable price for them in that country”). Av artikel 1 i Kina-förordningen framgår att antidumpningstull skall tas ut för i förordningen angivna produkter vilka har sitt ursprung i Kina. Enligt åtalet har varorna sitt ursprung i Kina.

I GATT-avtalets artikel VI konstateras inledningsvis i punkten 1 att de avtalsslutande parterna är ense om att fördöma dumpning genom att varor förs in från ett land till ett annat lands marknad till ett lägre pris än varans

normala värde, om förfarandet skadar eller hotar att skada en kontraktsslutande parts inhemska industri m.m. I syfte att neutralisera ("offset") eller förhindra dumpning får en kontraktsslutande part enligt punkten 2 lägga på en antidumpningstull som dock inte får överskrida dumpningsmarginalen för varan. Denna marginal bestäms efter en prisjämförelse. Föreskrifter om dumpningsmarginalen finns i artikel VI i GATT-avtalet och i artikel 2 i Antidumpningsavtalet.

Av artikel 2.5 i Antidumpningsavtalet följer att i fall då varor inte importeras direkt från ursprungslandet utan exporteras till importlandet från ett tredje land skall i regel det pris till vilket varorna försäljs från exportlandet till importlandet jämföras med jämförbart pris i exportlandet. Jämförelse med priset i ursprungslandet får dock enligt samma punkt göras t.ex. om "the products are merely transhipped through the country of export, or such products are not produced in the country of export, or there is no comparable price for them in the country of export". Denna text har samma innebörd som den motsvarande engelska texten i grundförordningens artikel 1.3 om betydelsen av förekomsten av ett mellanliggande land. Att en varas ursprung kan tilläggas betydelse för en antidumpningstull kommer till uttryck också i artikel 1.2 i WTO-avtalet den 15 april 1994 om ursprungsregler.

Ordet "transhipped" har översatts på olika sätt i artikel 2.5 Antidumpningsavtalet och artikel 1.3 grundförordningen. I den översättning av avtalet som finns i prop. 1994/95:35 bilaga 7 har ordet "transiteras" använts, medan ordet "omlastas" används i den svenska översättning av förordningen som återges i Europeiska gemenskapernas tidning (EGT) L 56 den 6 mars 1996 s. 1 ff. Någon saklig skillnad i fråga om innebörden av ordet "transhipped" mellan avtalet och förordningen kan inte antas vara avsedd. De svenska

översättningarna får därför tolkas i belysning av den likalydande texten i de engelska versionerna.

Mot bakgrund av vad som nu sagts måste föreskrifterna i artikel 1.3 i grundförordningen att exportlandet normalt skall vara ursprungslandet även när varorna "are merely transhipped" i ett mellanliggande land anses förenliga med GATT-avtalets artikel VI och Antidumpningsavtalet. Ursprungsstaten får med grundförordningen samma betydelse som enligt artikel 2.5 i Antidumpningsavtalet för bestämmande av antidumpningsmarginalen. Av detta följer att PLs och medparter i denna del framförda invändning inte kan vinna beaktande.

Såväl grundförordningen som Kina-förordningen saknar bestämmelser om vad som skall avses med varors ursprung. Tolkningen av begreppet ursprung i Kina-förordningen får därför göras med tillämpning av föreskrifterna i tullkodexens artiklar 23 och 24. Det har inte påståtts och det finns inte heller grund för att anse att bestämmelserna om vad som skall förstås med en varas ursprung – i det hänseende som är aktuellt i målet – strider mot det nyssnämnda WTO-avtalet om ursprungsregler.

Av vad som nu sagts följer att det inte finns något skäl för att inhämta förhandsavgörande från EG-domstolen i fråga om Kina-förordningens tillämplighet. Det råder ingen tvekan om att förordningen är tillämplig på de aktuella importerna. Frågan om de införda lågenergilamporna, som PL och medparter gjort gällande, genom förordningen påförts en felaktig tullsats har på talan av Hailong prövats av Förstainstansrätten genom dom av den 23 oktober 2003 i mål T-255/01 Changzhou Hailong Electronics & Light Fixtures Co. Ltd och Zhejiang Yankon Group Co. Ltd mot Europeiska

unionens råd, REG 2003, s. II-04741, varvid Hailongs talan ogillats. Anledning saknas att i förevarande mål begära förhandsavgörande från EG-domstolen beträffande det spörsmålet.

8 § smugglingslagen

Står straffbestämmelsen i strid med regeringsformens bestämmelser om normgivningsmakten?

Genom lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen – en anslutning som beslutats med stöd av 10 kap. 5 § RF – har Sverige till EU överlåtit en del av sin normgivningsmakt, bl.a. på tullområdet. Beslutanderätten i frågan om, när och i vilken omfattning pålagor skall tas ut inom tullområdet tillkommer EG. En följd av bestämmelserna i 1994 års lag är att en förordning inom detta område som i behörig ordning och behöriga former beslutas inom EG är till alla delar bindande och direkt tillämplig här i landet (artikel 249 EG). Det kan med andra ord sägas att riksdagen som en följd av anslutningen och 1994 års lag inte längre är behörig lagstiftare inom det område som faller inom EG:s kompetens. (Se Melin och Schäder, EU:s konstitution, 6 uppl. s. 47 f.)

Vad gäller EG:s kompetens har en utgångspunkt ansetts vara att EG inte kan meddela föreskrifter om straff och inte heller ställa krav på medlemsstaterna att meddela sådana föreskrifter (se Asp, EU och straffrätten, Studier rörande den europeiska integrationens betydelse för den svenska straffrätten, 2002). Numera måste dock uppmärksammas EG-domstolens dom av den 13 september 2005 i mål C-176/03, kommissionen mot rådet, REG 2005, s. I-07879 (se Asp, Till frågan om EG:s straffrättsliga kompetens – banbrytande

dom i EG-domstolen, Juridisk Tidskrift vid Stockholms universitet 2005-06, s. 396 ff.). I domen fann domstolen att EG har kompetens att kräva att medlemsstaterna inför straffrättsliga sanktioner, som gemenskapslagstiftaren anser vara nödvändiga för att säkerställa att de bestämmelser som denne utfärdar i fråga om miljöskydd får full verkan (se punkterna 48 och 51).

Såvitt gäller tullsamarbetet inom EG följer emellertid av artiklarna 135 och 280.4 i fördraget att medlemsstaterna är förbehållna tillämpningen av nationell straffrätt och den nationella rättskipningen. EG har inte heller ställt några krav på medlemsstaterna såvitt nu är i fråga att meddela föreskrifter om straffsanktioner i anslutning till gemenskapens föreskrifter på tullområdet.

De grundläggande bestämmelserna om svensk normgivning finns i 2 och 8 kap. RF. Av 2 kap. 8 § framgår att varje medborgare är gentemot det allmänna skyddad mot frihetsberövande. Denna grundlagsfästa rättighet får dock under de förutsättningar som anges i 12 § andra stycket i samma kapitel begränsas genom lag. Det är alltså möjligt att meddela föreskrifter om frihetsstraff som påföljd för brott, men det måste i så fall ske i lagform och inom ramen för vad det nyssnämnda andra stycket medger. Även i övrigt innehåller RF bestämmelser som måste iakttas vid strafflagstiftning.

Av Kina-förordningen följer en skyldighet att erlagga antidumpningstull vid införsel från tredje land till Sverige av sådana varor som förordningen omfattar. En EG-förordning skall tillämpas i sin gemenskapsrättsliga form, dvs. någon transformering eller inkorporering till svensk rätt krävs inte och är inte heller tillåten. En sådan förordning bör i här aktuella hänseenden kunna anses likställd med svensk lag (jfr Lagrådets yttrande över förslag till ny

tulllag i prop. 1999/2000:126 s. 272). Det är inte möjligt att knyta föreskrifter om straffansvar för den som lämnar oriktig uppgift vid tullbehandling till någon svensk lag som innehåller de materiella bestämmelserna om tullskyldigheten. De svenska straffbestämmelserna måste alltså meddelas fristående från den utfyllande materiella regleringen.

Det finns inte något generellt konstitutionellt hinder mot att man i en svensk lag med straffbestämmelser hänvisar till det materiella innehållet i någon annan lag (jfr bl.a. Regner, Lagprövning och blankettstraffstadganden – Några HD-fall i Festskrift till Rune Lavin, s. 236). Det saknar betydelse om hänvisning i lagen sker endast till bestämmelser som är beslutade när lagen antas eller om hänvisningen också är framåtsyftande och omfattar kommande föreskrifter (se t.ex. ansvarsbestämmelsen i brottsbalken om brott mot tystnadsplikt, där de materiella bestämmelserna om tystnadsplikt finns i åtskilliga andra författningar tillkomna före och efter brottsbalksbestämmelsen).

Bestämmelsen i 8 § smugglingslagen om ansvar för tullbrott förutsätter för sin tillämpning att det föreligger en skyldighet att betala en tullrättslig påлага, en tullplikt. I föreliggande fall grundar sig åtalet på att det förelegat fara för undanhållande av en antidumpningstull som EG meddelat föreskrifter om. Det är här inte fråga om att någon delegering skett av normgivningskompetens enligt 8 kap. RF till regeringen, kommun eller underlydande myndighet, utan straffföreskriften i 8 § smugglingslagen får till viss del sitt innehåll utfyllt av bestämmelser vilka beslutats av en mellanfolklig organisation som fått sin normgivningskompetens överlämnad till sig av riksdagen.

Den utfyllande delen i 8 § smugglingslagen är, såvitt nu är i fråga, avgränsad till att omfatta tullrättsliga pålagor ("tull, annan skatt eller avgift"). Kina-förordningens antidumpningstull utgör en sådan pålaga. Med pålagan följer en begränsning av den enskildes skydd mot frihetsberövande. Begränsningen måste anses falla inom ramen för vad 2 kap. 12 § andra stycket RF medger. Det krav på lagform som RF ställer upp för en sådan begränsning måste också anses uppfyllt. Även i övrigt är de bestämmelser i RF som måste iakttas vid strafflagstiftning tillgodosedda. Straffbestämmelsen inkräktar inte heller på den normgivningskompetens som överlåtits till EG.

Hur Sverige väljer att lagstifta om straffansvar för den som ger upphov till fara för undanhållande av en tullrättslig pålaga får närmast ses som en lagteknisk fråga. Valet står mellan att låta straffbestämmelsen gälla oavsett när tullplikten uppkommit och att låta bestämmelsen omfatta endast den vid beslutstillfället gällande tullplikten. Som medlem i EU har Sverige insyn i arbetet inom EG och deltar i den beredning som föregår tillkomsten av förordningar. Det är därför normalt möjligt att innan en EG-förordning träder i kraft vidta de lagstiftningsåtgärder som bedöms erforderliga. Om en lags straffbestämmelser endast omfattar skyldigheter som föreligger vid lagstiftningstillfället, får lagen i förekommande fall senare utvidgas till att omfatta skyldigheter som därefter tillkommer genom en EG-förordning. Har lagen däremot verkan även på framtida skyldigheter finns möjlighet att – om detta skulle bedömas som påkallat – från straff undanta en handling som till följd av gällande svensk lagstiftning annars skulle bli straffbar. Vilket lagstiftningsalternativ som väljs måste bli beroende av förhållandena i de enskilda fallen och vilka krav som legalitetsprincipen ställer. Denna fråga behandlas i det följande.

Är det oförenligt med GATT- och antidumpningsavtalen att straffbelägga förfarandet?

PL och medparter har invänt att det står strider mot artikel VI i GATT-avtalet och antidumpningsavtalet att förena bestämmelser om antidumpingstull med straffrättsliga sanktioner. De har hänvisat till att det i artikel 1 i antidumpningsavtalet anges att en antidumpningsåtgärd endast får vidtas under de omständigheter som anges i artikel VI i GATT-avtalet och att det i artikel 18.1 i antidumpningsavtalet sägs att ingen särskild åtgärd får vidtas mot dumpad export utom i enlighet med GATT-avtalets bestämmelser, så som de tolkas i avtalet. Vidare har de hänvisat till artikel 22 i grundförordningen som i punkten c) föreskriver att förordningen inte skall utesluta tillämpningen av särskilda åtgärder, under förutsättning att sådana åtgärder inte står i strid med förpliktelser enligt GATT-avtalet. De har också åberopat WTO:s "Report of the panel" den 31 mars 2000 (WT/DS136/R), i vilken det befanns att Förenta staternas antidumpningslag från år 1916, som innehöll föreskrifter om tredubbelt skadestånd, böter och fängelse som direkt påföljd vid införsel av en antidumpningspliktig vara, stred mot GATT-avtalets artikel VI.2.

Med GATT-avtalets artikel VI.2 ges föreskrifter till stöd för att belägga prisdumpade varor med antidumpingstull. Någon pålaga eller påföljd som strider mot dessa föreskrifter följer inte av 8 § smugglingslagen. En dumpningsåtgärd som sådan är inte straffbar enligt svensk rätt, och inte heller är det straffbart att till Sverige föra in en vara som är förenad med antidumpingstull. Vad som straffbeläggs är, såvitt nu är i fråga, förfarandet att lämna sådana oriktiga uppgifter som ger upphov till fara för undandragande av en antidumpningstull. Något hinder mot en sådan straffrättslig reglering kan

inte utläsas ur GATT-avtalets artikel VI eller antidumpningsavtalet och kan inte heller anses följa av grunderna för dessa avtal.

Står straffbestämmelsen i strid med legalitetsprincipen?

Legalitetsprincipen utgör en central rättsstatlig princip som bl.a. ger uttryck för ett obestämdhetsförbud. Detta förbud anses innefatta ett krav på viss precision hos strafföreskrifter även om förbudet inte bottnar i någon direkt förpliktande norm. (Om legalitetsprincipen, se bl.a. Asp, EU och straffrätten, Studier rörande den europeiska integrationens betydelse för den svenska straffrätten, 2002, s. 267 ff., Jareborg, Straffideologiska fragment, s. 93 ff., och Leijonhufvud-Wennberg, Straffansvar, 7 uppl., s. 29 f.).

En förutsättning för straffansvar enligt 8 § första stycket smugglingslagen är att det finns en skyldighet att betala tull, annan skatt eller avgift för den vara som förs in i landet. Bestämmelsen såvitt gäller denna skyldighet är vad man brukar kalla öppen, dvs. det finns inte hänvisning i lagen eller paragrafen till någon föreskrift i vilken skyldigheten kommer till uttryck. Bestämmelsen är även dynamisk genom att den får sitt innehåll med beaktande av vid var tid gällande tullplikt.

PL och medparter har invänt bl.a. att paragrafen strider mot legalitetsprincipens obestämdhetsförbud.

Att en föreskrift i viss utsträckning måste kunna tillåtas vara öppen i den meningen att innehållet kompletteras av bestämmelser på annat håll kan inte sättas i fråga (se från Europadomstolens praxis Danelius, Mänskliga rättig-

heter i europeisk praxis, 2 uppl., 2002, s. 255 ff.). Den rättsliga regleringen inom EG om pålagor inom tullområdet är omfattande. Detta är ett skäl till att kommissionen enligt artikel 2 i förordningen (EEG) nr 2658/87 har i uppgift att sammanställa "TARIC" - en integrerad tulltaxa för EG vilken fortlöpande uppdateras och som utöver den Gemensamma tulltaxan omfattar bl.a. antidumpingstullen enligt Kina-förordningen.

Antalet författningar på tullområdet i vilka betalningsskyldighet föreskrivs är stort. Det har inte ansetts möjligt att ens i den svenska centrala lagen på området, tullagen, göra en fullständig uppräknings av tillämpliga föreskrifter utan begränsning har skett genom hänvisningar till de gemenskapsförordningar som utgör kärnan i den tullagstiftning som gäller i Sverige.

Grundförordningen och Kina-förordningen har, även i svensk version, publicerats i EGT. Också TARIC har tidigare återkommande publicerats i denna tidning. Förordningarna och TARIC finns tillgängliga bl.a. på EU:s webbplats. Även tullkodexen och Gemensamma tulltaxan, inkl. bilagorna, är publicerade i EGT och finns vid var tid i gällande lydelse intagna bl.a. på denna webbplats. Oavsett om bilagan 2 till tulltaxan fanns kungjord i svensk lydelse under hela den tid som åtalet avser, måste skyldigheten att erlagga antidumpingstull för de nu aktuella varorna anses ha blivit i vederbörlig ordning tillkännagiven (jfr 1 § tredje stycket lagen 1976:633 om kungörande av lagar och andra författningar).

Med de möjligheter som finns att genom upplysningar från Tullverket (jfr artiklarna 11 och 12 i tullkodexen) eller på annat sätt, bl.a. som nyss nämnts, få tillgång till uppgifter om föreliggande tullplikt måste det anses godtagbart

att det inte av 8 § smugglingslagen går att direkt utläsa när en vara är tullpliktig.

Vad som nu har sagts gäller särskilt mot bakgrund av att tullplikten inte utgör det enda kriteriet för att ansvar för tullbrott skall kunna komma i fråga. För ansvar krävs, såvitt nu är av intresse, enligt smugglingslagen också att en oriktig uppgift har lämnats vid tullbehandling i samband med införseln och att därigenom fara har förelegat för att tull, annan skatt eller avgift undandras det allmänna. Den ”öppna delen” i paragrafens första stycke är med andra ord begränsad.

Med beaktande av vad som nu har sagts och vad som kommit till uttryck i Europadomstolens domar i målen Kokkinakis v. Greece (judgement of 25 May 1993, Series A no 260), Larissis and others v. Greece (judgement of 24 February 1998, Reports of Judgement and Decisions 1998-I) och Cantoni v. France (judgement of 15 November 1996, Reports of Judgement and Decisions 1996-V) kan 8 § första stycket smugglingslagen inte anses stå i strid med legalitetsprincipens obestämdhetsförbud

PL och medparter har invänt också att det inte varit möjligt för dem att ens med hjälp av kompetent ombud förutsäga att deras förfarande varit straffbart.

Till fall i vilka ansvarsfrihet på grund av straffrättsvillfarelse kan komma i fråga kan räknas bl.a. det där det varit fråga om ett synnerligen otydligt straffbud (se prop. 1993/94:130 s. 57 f.). Någon sådan situation föreligger inte i förevarande fall. I vilken utsträckning ansvar på någon annan grund som är att hänföra till ansvarsbefriande straffrättsvillfarelse kan bortfalla för

PL och medparter kan inte prövas inom ramen för det nu beviljade prövningstillståndet.

I 8 § smugglinglagen har föreskrifter meddelats om straff för ett sådant förfarande som beskrivs i åtalet. Det grundläggande kravet att varorna är belagda med antidumpningstull framgår av Kina-förordningen. Av vad som nu och tidigare sagts följer således att inte heller de övriga förbud kränkts som legalitetsprincipen anses ge uttryck för, dvs. föreskriftskravet, retroaktivitetsförbudet och analogiförbudet.

Sammanfattning

Med beaktande av de bedömningar som nu gjorts och då det inte i övrigt kommit fram några omständigheter som talar däremot skall den fråga som prövningstillståndet omfattar besvaras på det sätt som framgår av domslutet.

Ersättningen till de offentliga försvararna

Advokaten US har som offentlig försvarare yrkat ersättning för 243 timmars arbete, i första hand à 1 500 kr på grund av specialistkompetens, och i andra hand à 1 056 kr; i båda fallen jämte mervärdesskatt. Vidare har US yrkat ersättning för utlägg med sammanlagt 115 000 kr jämte mervärdesskatt avseende rättsutlåtanden som han givit in till Högsta domstolen. Övriga offentliga försvarare har yrkat ersättning för arbete enligt timkostnadsnormen, TN för 70 timmar, TO för 85 timmar och SP för 81,25 timmar samt för tidspillan. TN och TO har yrkat ersättning även för utlägg avseende resekostnader.

Målet i Högsta domstolen har rört enbart rättsfrågor och invändningar som PL och medparter i huvudsak framfört redan i tingsrätten och hovrätten. US har givit in omfattande inlagor och vid den huvudförhandling som här hållits på försvararnas begäran grundligt utvecklat PLs talan. De övriga offentliga försvararna har i inlagor och under förhandlingen anslutit sig till vad US anfört. Det framgår av deras kostnadsräkningar att försvararna haft ett flertal möten och fortlöpande kontakter med varandra.

Vad gäller ersättningen till US för arbete finns inte skäl att avvika från timkostnadsnormen. Kostnaden för de rättsutlåtanden som US låtit införskaffa är inte ersättningsgill som utlägg, men får beaktas vid bestämmandet av ersättningen till denne för arbete (jfr NJA 1986 s. 733).

Vid en sammanvägning av målets art och omfattning och de arbetsinsatser som varit skäligen motiverade finner Högsta domstolen att ersättning bör utgå till US för 250 timmars arbete och för övriga försvarare enligt yrkandena.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Johan Munck, Severin Blomstrand, Nina Pripp (referent), Marianne Lundius och Anna Skarhed
Föredragande revisionssekreterare: Ewa Lindbäck